

סמל פיטוסי (שאואט) מרדכי

2092135

בן שמחה וכמוס

נולד ב- יי ניסן תשי"א 16.4.1951

התגייס לצה"ל בפברואר 1970

שרת בגדוד "ניצני הגולן" (בא"ח 1)

נפל ב- ד' טבת תשל"ב 21.12.1971

בעת מילוי תפקידו.

פיטוסי (שאואט) מרדכי

בן כמס ושמה. נולד ביום י' בניסן תשי"א (16.4.1951) בטבריה. למד בבית-הספר היסודי "בירב" ובבית-הספר התיכון העיוני - שניהם בצפת. בבית-הספר התיכון הצטיין בלימודים ובהתנהגות למופת. הוא היה ירא-שמים ובעל-קורא ונהג תמיד להוציא את הרבים ידי חובתם בקריאת התורה, הן בגנינה הספרדית והן באשכנזית. היה לו קול ערב והוא היטיב לדעת מנגינות רבות (אירופיות, מזרחיות ומוערביות). חבריו הקליטו אותו בזמרתו לצורך לימוד קריאת-התורה. הוא היה מקיים מצות "ואהבת לרעך כמוך" בשלמותה וכן כיבד את הבריות והם אהבו אותו וכיבדו אותו. הוא היה מקרב את הרחוקים מתורת משה ועוד להבריו בלב שלם ובגופש חפצה בכל הלימודים, לרבות מתמטיקה, ביולוגיה, אנגלית וכו'. הוא נמנה עם תורמי-הדם ל"מגן דוד אדום" בצפת, כי ראה מצוה גדולה בתרומת-דם לנצרכים ולטקקים לעזרה. בשנת תשכ"ד קיבל תעודה על השתתפותו בהידון התנ"ך לנוער. הוא היה נער בעל מידות תרומיות, שכל אישיותו היובית. מנהל בית-הספר העיד עליו במכתבו ללשכת הגיוס כי הצטיין במסירות רבה ללימודיו. "קשה להפריז בציון יחסו האהראני במילוי תפקידים", כתב המנהל, "ויהסיו הנאים עם חבריו". מרדכי התכונן ללמוד רפואה לאחר שחרורו מצה"ל.

הוא גייס לצה"ל בראשית פברואר 1970. אור ליום ד' בטבת תשל"ב (21.12.1971), נפל סמל מרדכי בעת מילוי תפקידו. הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בצפת.

סגן שר החינוך והתרבות, ד"ר אבנר חי שאקי, כתב לאביו מכתב תנחומים ובו ציין כי הכיר את בנו וראה בו כוח עולה ואף ניסה לעזור במידת-יכולתו בלימודיו האוניברסיטאיים. מנהל בית-הספר התיכון כתב רשימה עליו לאחר נפלו ובה אמר: "כפיו היו נקיות ולבו שחור. לנו החילוניים היה דוגמא מאלפת למאמין שמקדין סביבותיו את כל הטוב והיפה שבאדם. הוא היה סובלני ומאריך ברוחו, פתוח-אוזן ופתוח-לב להקשיב לכל, הרבה בכל והתמודד עם הכל מתוך רוח-לב ורוחב-אנפק. גם חבריו עמדו על כשרונותיו ואישיותו הרבגונית. תחילה הסתייג ממנו, אולם עד מהרה גילו בו מעיין אדיר שופע רגש אנושי, מלא הביעות שמחת חיים והומור בריא ומרענן. היתה בו רעננות של ילד ואחריות של מבוגר. היה גמיש במהשבתו ובתפיסתו, מקורי בגישתו, פורה ומפרה ברעיונותיו. לא היה דבר שנשל על עצמו ושלא עמד בו. רחש כבוד לכל נבוא בצלם. הקפיד שלא לפגוע באיש, והתאמץ לעזור לכל. ניהן בבושר הבעה מעולה בכתב ובעל-פה. כל תלמידי-הכיתה הקשיבו לו בעניין רב בשעה שסיפר משחו או בשעה שקרא דברים שכתב. מפקד יהדותו כתב למשפחתו " - - - מרדכי, ששירת בתפקיד סמל-דת ביהדות-שדה, מילא את תפקידו למופת לשביעת רצון כולנו, המפקדים והחיילים. בתפקידו זה לא הסך מומנו וממרצו ודאג לכל צורכיהם של החיילים הדתיים, הן בגסיס והן בשדה. היה מסור לעבודתו זו, אהראני ומוכן לסייע לכל חייל בכל עת". גביסאון של בית-הספר היסודי "בירב" הועלה וזכו.

באמון ובשגרה

ארוכה, עקובה מדם וקשה, היא "דרך הקרובות של החטיבה"; עשרות אתרי קרב, מאות פעולות ומבצעים ואלף ומאה חללים; הם עדות נאמנה ומכאיבה למורשת הקרב, להיסטוריה הצבאית, לפעילות המבצעית... ויחד עם זאת, רבים וטובים מבין רכבות יוצאי החטיבה, הזוכרים בנוסטלגיה ובאהבה את תקופת שרותם הסדיר, כלוחמים ומפקדים, לא התנסו בקרב, לא ידעו מלחמה; כל תקופת שרותם היתה ב"אימון ובשגרה". לאלו שבסבב שנתי קבוע היו "עולים לקו" "יורדים לאימון", יוצאים ל"רגילה" ל"נופש" ול"תעסוקה"; לאלו שלא נטלו חלק בקרב, וגם לא עברו את הגבול באיזו חדירה או פשיטה, לא פגעו באויב, וגם לא חילצו חבר פצוע תחת אש, וגם לא קיבלו צל"ש וכל שרותם הצבאי היה מבט"ש לבט"ש, לכל אלו, הפרק הזה מוקדש...

רק תשאל, ותראה איך הם זוכרים, ואין זה משנה אם שרתו בחטיבה בשנות החמישים או בשנות השמונים; בימי תש"ח, "קדש", ששת הימים או יום הכיפורים; במלחמת ההתשה ובמרדפים, במבצע ליטאני או של"ג במלחמת לבנון או ב"שטחים"; אם תשאל ותבקש הם יספרו בהתלהבות ובשמץ געגועים על אותם הימים; על סיור בוקר, וה"סיור האלים", על התצפית והמארב, על נווטה הלילה ושגרת המוצב... ויעלו על נס את חברות והאחזה, ותחושת ההשתייכות והגאווה, בפלוגה, בגדוד, ובחטיבה! הם זוכרים היטב, כל דורות הלוחמים, את המ"פ המ"מ הסמל והרס"ר, את "המאהל" והשמירות, ההמתנה וה"שמועות", את הכוננות ואת ה"הקפצות" את המסדרים וה"יציאות"... כולם לקחו עמם את כל הזכרונות את ה"קיטב" הפק"ל והתד"ל, שקשינה מדים ודרגות, אפוד מגן, ששיבש, קסדה ואיך ספור חוויות... על כן ראוי לספר על אותם אלפי לוחמים, שלא חסכו זיעה וכל מאמץ, וחזרו רטובים, מריצת לילה, ממסע ממוטח, מעשרות אימונים; אימון "יבש" ו"רטוב", אימון הפרט, ואימון החטיבה; אימונים בהגנה, בהתקפה, בהבקעה ובכל צורות הלחימה; ביעד מבוצר, בשטח בנוי, במדבר ובהר... אימון בנגב, בגליל או ברמה, אימון בשת"פ עם שריון, תותחנים או עם הנדסה... מעבר שדות מוקשים ולחימה בתעלות, לחימה בצוות קטן, בחוליה ועם כל הפלוגה... עם חגור קל, מימיה ורימונים, או עם חגור מלא, "חגור פילים", וקפל"ד. עם שכפ"ץ ו"פאוצים" ומחסניות מלאות "נותבים"... עם נשק אישי; "עוזי", "סטן" "צ'כי", "אפ"אן" ו"גליל", עם מגל"ד, ומק"כ, "בווקה" ומא"ג, עם מרגמה... ועם כל שאר אמצעי הלחימה... כי להיות ב"גולני" פרושו להתאמן עם כל הנשמה, ולשאת בגאווה את ה"כומתה החומה"...

להיות ב"גולני" פרושו להיות נהג או טבח או פקידה, בסיירת ב"עורב" בפלוגת הקשר, פלוגת ההנדסה, או ב"מפקדה"; להיות ב"גולני" פרושו להיות חובש, אפסנאי, ש.ג. או קשר, להפעיל אמל"ח מתוחכם ולעשות "עבודות רס"ר"... להיות בגולני פרושו לרוץ כמו מטורף, עם חגור מלא וכובע פלדה, ב"יום ספורט", או במסע, ל"הכרת החגור" ו/או ל"קבלת הכומתה"... להיות בגולני פרושו גם לעמוד דום "כמו חיל", כמו קצין כמו לוחם בכל המסדרים, ב"מסדר בוקר" וב"מסדר השכמה", במסדר המפקד, ובמסדר יציאה; טקס ההשבעה, וטקס קבלת הכומתה, טקס סיום קורס מכי"ם או קצינים, ומסדר סיום של תקופת האימונים, וטקס זכרון שנתי לכל החללים... להיות ב"גולני" זו אכן חוויה, חוויה אמיתית של "אימון ושגרה"...

הנוף האנושי של החטיבה

הנוף האנושי של חטיבת גולני במלחמת העצמאות היה מגוון ורב-פנים. הוא מאפיין את "דור תש"ח" בארץ ישראל של אותם הימים. מייסדי החטיבה, ראשוני לוחמיה ומפקדיה, היו אנשי ההתיישבות, עובדי אדמה מן המושבה, המושב והקיבוץ של מרחבי הגליל והעמקים, ובתוכם שומרי מסורת לא מעטים. אליהם נוספו במרוצות חודשי לחימה ארוכים בני עיר רבים ואף עולים חדשים אנשי גח"ל ומח"ל. ראוי לציין, כי בימי תש"ח היו בחטיבת גולני בחורות רבות, אשא שירתו בכל היחידות בתפקידים שונים, ורבות מהן פעלו כקשריות או חובשות קרביות. כבר במלחמת העצמאות הייתה חטיבת גולני כור היתוך לילידי הארץ ולבני העליות השונות.

הכוח והרוח

הם הביאו אותם מתוך הטנקים השרופים, מתוך העמדות המפויחות, מתוך הדיונות הבווערות, מבין סלעי הבזלת השחורים. הם נשאו אותם בידיים רחומות, בין מוקשים וקרעי כחל ואדמה. הם לקחו אותם מתוך האש ומן התופת אל הדממה הגדולה.

הם נשאו את השם הנורא "חוליות זיהוי" והביטו באימה בדיסקיות הכסופות. ואחר־כך הם ישבו לידם, הליטו את פניהם בכפות־ידיהם - ובכו כמו ילדים קטנים. כי הם לקחו מן הקרב את הילדים הקטנים. ובלילות הם זעקו שמות. התעוררו מכוסי זיעה ובעיניהם הרבה פנים - - -

- - - אומרים, כי אנשי הרבנות הצבאית עושים עבודה קדושה; כי להביא לקבורה מת מיצווה - אין מיצווה גדולה ממנה; כי בגלל עוצמת המלחמה, ואופיה, היקפה ואמצעיה הטכנולוגיים השטניים היתה זו המלחמה הקשה ביותר. זה נכון. אבל לא אומרים מנין היה לבחורי הישיבה, לסטר דנטים, לפרופסורים, ליהלומנים, לסוחרים, לנגרים - למאות אנשי הרבנות הצבאית - הכוח העל־אנושי הזה לחיות עם החידלון, עם ההרס.

וגם לא אומרים איך יוכלו לחזור מחר אל היום־יום, אלה שחיו עם המוות. אולי יעמד להם אותו כוח שעמד להם, כשהוציאו את חבריהם מן הטנקים השרופים, מן העמדות המפויחות, מן הדיונות הבווערות, מבין סלעי הבזלת השחורים.

קטע זה, שהוכתר בשם "אנשי הכאב הגדול", פורסם לאחר מלחמת יום־הכיפורים והופץ במאות ובאלפי עותקים ביחידות צה"ל. היה בו כדי לספר משהו מפעולותיהם של אנשי הרבנות הצבאית; בעצם, הפעולה הקשה ביותר.

אבל, הרבנות הצבאית עסקה ועוסקת בכל מירקם החיים של צה"ל וסיפורה שלוב בסיפור המבצעי של צה"ל מימי הבראשית שלו, על כל קשייהם ולבטיהם. יותר מזה: הרבנות הצבאית, על מאבקה והישגיה, היתה זו שחרתה על דיגלו של צה"ל את הפסוק־הסיסמא: "לא בחיל ולא בכוח, כי אם ברוחי אמר ה'"; וצה"ל, בדרכו, ידע לתרגם את הרוח לכוח, לאיכות.

סיפורה של הרבנות הצבאית מתחיל, למעשה, במסגרת שנקראה "המחלקה לענייני דת" (ב"הגנה") ולאחר מכן "השירות הדתי" (בצה"ל). היא החלה לפעול במחלת, כשאר כוחות הביטחון, מאחר שהאנגלים עוד היו בארץ. המחלקה לענייני דת הוקמה לאחר לחץ המפלגות הדתיות על המיפקדה הארצית של ה"הגנה", נוכח בעיות בנושאי כשרות, שבת ועוד, שהתעוררו בבסיסים וביחידות שונות.

המגעים בנושא, בין המיפקדה הארצית של ה"הגנה" לבין המפלגות הדתיות נמשכו זמן רב. זאת, מאחר שהמפלגות הדתיות לא יכלו להגיע ביניהן לעמקהשווה בדבר הרכבו של המנגנון שיטפל בנושאי הדת בצבא. הפועל-המזרחי תבע, כי חלוקת הכוחות תהא - שני-שליש לו ושליש לשאר המפלגות הדתיות. נציגי אגודת-ישראל תבעו, כי החלוקה תהא שווה - חצי-חצי. בסופר-של-דבר הוחלט כתביעת הפועל-המזרחי.

בפברואר 1948 נערכה ישיבה חגיגית, בה נטלו חלק בן-גוריון, הרב י.ל. מימון, ח.מ. שפירא, הרמטכ"ל יעקב דורי, ראש המיפקדה הארצית של ה"הגנה" ישראל גלילי, חברי המיפקדה הארצית ונציגי המפלגות הדתיות. בישיבה זו מסר גלילי על ההסדר שהושג עם המפלגות הדתיות ועל הקמת מחלקה מיוחדת בצבא, שתטפל בהסדרת העניינים הדתיים. הוקמה ועדה מיוחדת, שתפקידה היה להקים את המחלקה, להגדיר את תפקידיה, לפרט את דרכי פעולתה, אמצעיה וכו'. ועדה זו כונתה בשם ועדת המ"א (המיפקדה הארצית).

בראש המחלקה לעניינים הדתיים הוצב נציג הפועל-המזרחי, נתן גרדי, איש התיישבות וביטחון, שחשש תחילה לקבל על עצמו את התפקיד, אך נעתר לאחר לחצים בנוסח "זהו תפקיד היסטורי להסדיר את ענייני הדת בצבא העברי הראשון לאחר אלפיים שנות גלות".

ועדת המ"א קיימה ישיבות אחדות ולאחר סיכומים והחלטות נשלח חוזר מפורט לכל יחידות ה"הגנה", בו נאמר, בין השאר:

"הפיקוד העליון הקים במטכ"ל, באגף כוח אדם, מחלקה מיוחדת לטיפול והסדר העניינים בכנסת (הכינוי המחתרתי של ה"הגנה"). תפקידה: הגשמת השבת כיום מנוחה, הסדר העבודות ההכרחיות בשבת, פיקוח על הכשרות, טיפוח הווי דתי במחנות, דאגה לביצוע מעשי של פקודות והוראות הפיקוד העליון בנידון, רבנות - הדרכה דוחנית, מגע עם גופים דתיים, גיוס וחיל חוגים דתיים, מקום שיכון ואימון לדתיים והסדרת אימון בני הישיבות".

אוצר "מחניים"

מושג אותו טבעה הרבנות הצבאית היה ביטאונה "מחניים". היה זה מאגר תרבותי רוחני לחייל הדתי, שברבות השנים הפך לאסופה של מאמרים ומחקרים מצוינים.

החברות הראשונות - עוד טרם שנקראו "מחניים" - יצאו עוד בזמן שהשירות הדתי והרבנות הצבאית פעלו כמסגרות נפרדות הגם שהיו קשרים ביניהם. זאת, מכיוון שהשירות הדתי עסק בכשרות, שבת והווי דתי, בעוד הרבנות הצבאית, בתחילתה, אמורה היתה לעסוק יותר בצד ההילכתי, בבעיות הלכה ונושאים יותר דבניים. בנושא החוברת לא ויתרו שני הגופים זה לזה, ועל כן הוציאו אותן יחד.

החוברת הראשונה, חוברת חנוכה - כל חוברת, אגב, נשאה שם אחר, לרוב את שם החג או עניינו העיקרי - נערכה על-ידי מיכאל ליברמן (צור), חיים קזברסקי ואליהו רקובסקי. החוברת השנייה, פורים, והשלישית, פסח, נערכו אף הן על-ידיהם. החוברות הללו היו מעין ילקוט שימושי. כך, למשל, בחוברת הראשונה הופיעו ברכות הדלקת נרות חנוכה ומזמורי חנוכה, בחוברת השנייה הופיע הטקסט של מגילת אסתר, קריאת התורה, ועוד כמה דברי חז"ל ואימרות חסידים. החוברת השלישית (פסח) עסקה בתאריכים - ספירת העומר.

כך היו החוברות עד לחוברת מיספר י"ט. אגב, בין העורכים אז היו - אלכסנדר מלכיאל, אליהו אביצדק, שמואל הכהן (אבידור), אליהו שרגאי, פנחס פלאי, שמעון טברסקי, יצחק אלפסי ומשה אישון.

החל מחוברת י"ט ועד לסיום הופעתן, ערך אותן הרב מנחם הכהן. תחילה, כאיש הרבנות הצבאית, לאחר מכן כאזרח עובד צה"ל.

בתחילת 1953 הוחלט לקרוא לכתב-העת בשם "מחניים" - משתי סיבות. האחת - כמישקל נגד לביטאון חיילי צה"ל "במחנה"; והשנייה - בעקבות הפסוק "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלוהים. ויאמר יעקב כאשר ראם - מחנה אלהים זה. ויקרא שם המקום ההוא מחניים". הרבנות הצבאית נראתה בעיני אנשיה כמחנה אלהים. הרב גורן הציע, אגב, את השם "קול השם בכוח", אבל לאחר דיון נפלה ההצעה.

"מחניים" היה תחילה עלון בית-כנסת שבועי, שהופץ ליחידות. באותה עת ערך משה אישון שתי חוברות "מחניים" לחגים, ולאחר מכן החל לערוך את פינת הרבנות הצבאית בגלוי צה"ל. מנחם הכהן קיבל לידייו את "מחניים" השבועי וחודשי גם יחד. החוברת הראשונה במתכונת החדשה - חוברת ראש-השנה וסוכות תשי"ד - היתה משהו שונה. לא עוד אוסף מאמרים ישנים, אלא כאלה שנכתבו במיוחד עבור החוברת על פי נושא מוגדר מראש. שער החוברת הדפס בארבעה צבעים וצורתה החיצונית של החוברת היתה, איפוא, מושכת את העין.

במשך השנים הפך "מחניים" לכתב-עת עיוני, שרבים חיפשו אותו כדי להשיגו. כל חוברת הוקדשה לנושא עיוני, מחותי בחיי עם-ישראל. משתתפיו הקבועים - פרופ' הוגו ברגמן, אורי צבי גרינברג, דב סדן, יוסף-טוב לוינסקי, ישראל אלדד, פרופ' דוד פלוסה, מרדכי בן-יחזקאל, מנשה רבינא ואחרים.

ובינתיים, ב"מחניים" השבועי פרח מדור שעיקרו - חיילים שואלים, הרב גורן משיב בנושאים שונים של הלכה, הקשורים לחיי צבא. "מחניים" השבועי יצא עד תש"ך. "מחניים" ה'גדול' הופיע ב-130 גיליונות, שכולם ביחד מהווים אוצר בלום של מאמרי הגות במיגוון נושאים רחב ביותר.

אגב, "מחניים" יצא גם במתכונת של גיליונות-קרב במלחמת ששת הימים, וחולק ליחידות הפזרות בחזיתות השונות.

הגיליון האחרון של "מחניים" ה"כבד" הופיע בתמוז תשל"ב. הסיבה להפסקת הופעתו היתה חוסר בתקציב. אבל חסרונו של העיתון הזה, במתכונת זו או אחרת, מורגש ברבנות הצבאית וכפעם בפעם מועלים הרהורים על הוצאתרמחדש.

מפקדו של מרדכי

אלוף הרב מרדכי פירון

הרב הצבאי הראשי השני

- 1921 - נולד באוסטריה.
- 1938 - עלה לארץ במסגרת עליית הנוער ולמד במקווה ישראל.
- 1941 - למד בכפר הרא"ה.
- 1942 - למד בישיבת "מרכז הרב" בירושלים, באוניברסיטה העברית - מדעי היהדות והרוח ומדעי היהדות באוניברסיטה של לונדון. השתתף בקרבות בירושלים במיס כאיש ה"הגנה".
- 1948 - קצין דת בגדני"ע, ולאחר מכן שוב מילא שורת תפקידים ברבנות הצבאית הראשית.
- 1971 - הרב הצבאי הראשי.
- 1977 - סיים תפקידו ברבנות ומונה לאחראי לנושאי יהדות ורוח במכללה לביטחון לאומי.
- 1979 - השתחרר מצה"ל ונתמנה לרב הקהילה הגדולה בציריך.

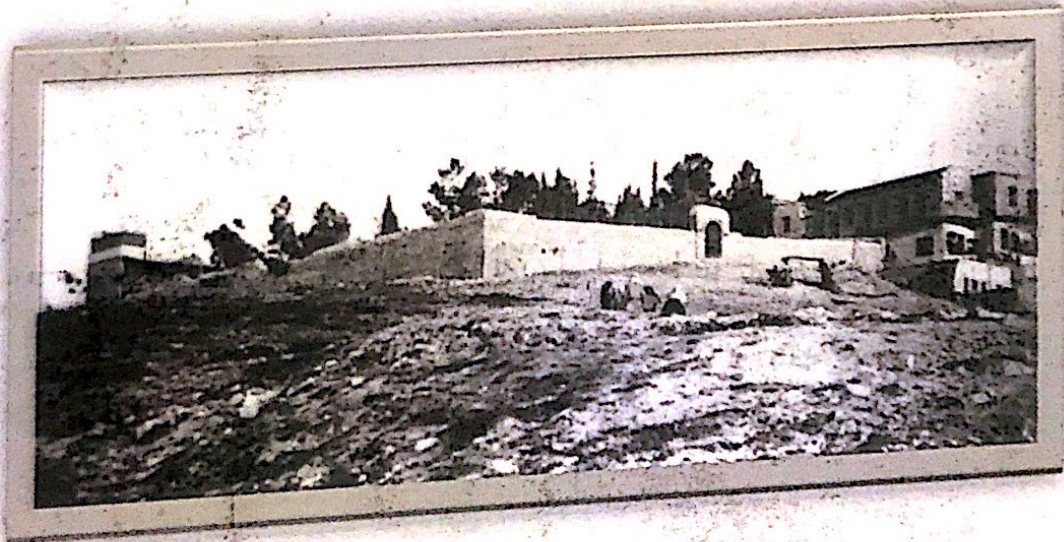

לימודיו

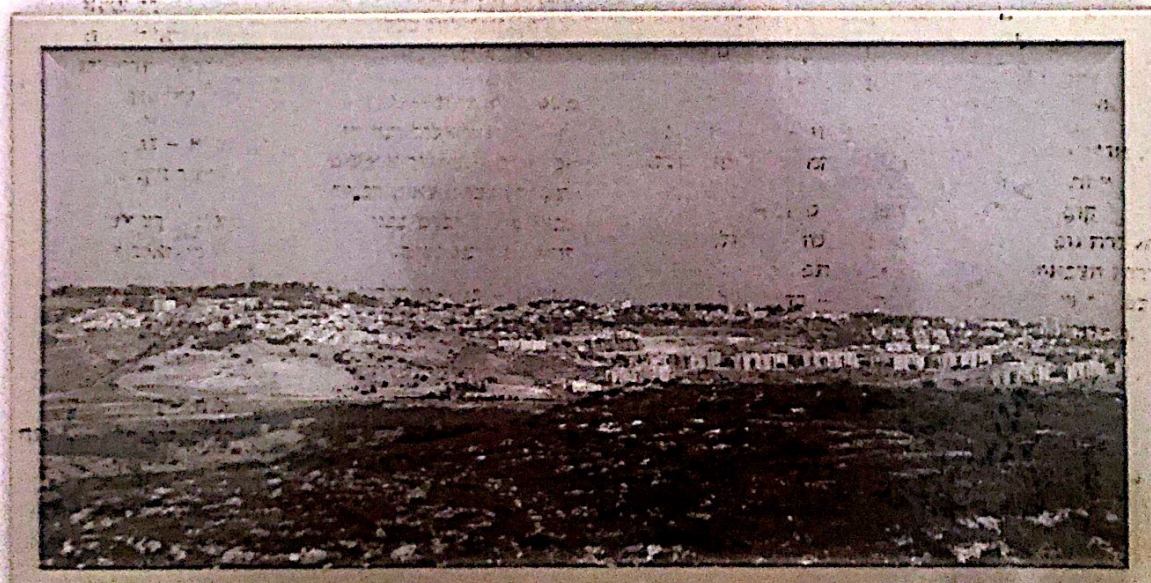

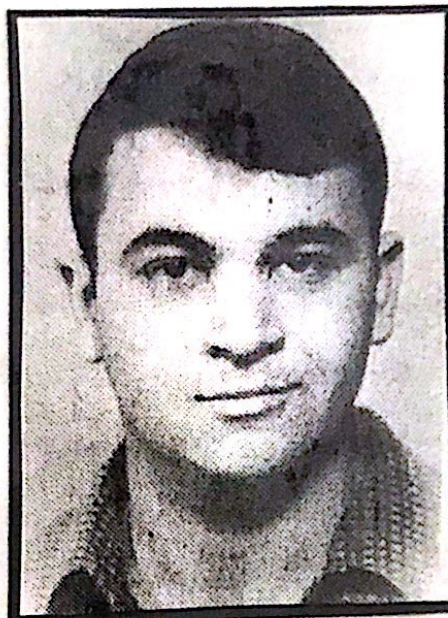
בית ספר 'בירוב' בצפת

העיר בה גדל

צפון

מרדכי פיטוסי

ז"ל

„ה' נתן,
וה' לקח —
יהי שם ה' מברך:”

(איוב, א' כ"א)

אומרים שפרחים
הם סימן ליופי וחן
והדבר
אלזמה אצלך
הם נראים לי תמיד
עצובים
ושקטים
ושוקטים...